

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI BOLALARDA EKOLOGIK ONGNI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK HUSUSIYATLARI

Abdullayev Feruzbek

Urganch Davlat Universiteti

Psixologiya ta'lim yo'nalishi 231-guruh

1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining ekologik ong va ekologik madaniyatini shakllantirishning metodologiyasi hamda usul, vosita va shakllari haqida yoritib berilgan. Jumladan maqolada kichik maktab yoshidagi bolalarning maktabga tayyorgarlik jarayonida sodir bo'ladigan psixologik o'zgarishlar, haqida ma'lumotlar yoritilgan.

Kalit so'zlar: Kichik maktab yoshi, tabiat darsi, ekologiya, atrof-muhit, ekologik ong, ekologik madaniyat, ekologik muammo, metodologiya, usul, vosita, shakl, o'quvchilarning ekologik tarbiyasi, psixologik hususiyat, o'quv faoliyatiga tayyorgarlik, harakat tayyorgarligi, psixik faollik.

Аннотация: В статье описаны методика и методы, средства и формы формирования экологического сознания и экологической культуры учащихся младших классов, в том числе сведения о психологических изменениях, происходящих в процессе подготовки детей к школе.

Ключевые слова: младший школьный возраст, урок природы, экология, окружающая среда, экологическое сознание, экологическая культура, экологическая проблема, методика, метод, инструмент, форма, экологическое воспитание учащихся, психологические особенности, подготовка к учебной деятельности, мыслительная деятельность.

Abstract: This article describes the methodology and methods, tools and forms of forming environmental awareness and ecological culture of elementary school students, including information about the psychological changes that occur in the process of preparing children for school. illuminated.

Key words: Junior school age, nature lesson, ecology, environment, ecological consciousness, ecological culture, ecological problem, methodology, method, tool, form, ecological education of students, psychological characteristics, preparation for educational activities, mental activity.

Yosh avlod ta'lim-tarbiyasi har bir davrda ham muhim yo'nalishlardan biri hisoblanib kelgan. Shu sababli ham yoshlarning ta'lim olishiga doimo katta e'tibor qaratib kelingan va kelinmoqda. Hozirgi kunga kelib O'zbekistonda ta'lim-tarbiya tizimining sifati va samaradorligini yanada oshirish, maktabgacha ta'lim

tarbiyalanuvchilari, boshlang'ich sinf hamda yuqori sinf o'quvchilari va oliy ta'limda bilim olayotgan talaba yoshlarda zamonaviy bilim va ko'nikmalarni shakllantirish, ta'lim tizimi hamda ilm-fan sohasi o'rtasida yaqin hamkorlik va integratsiyani, erkin ijodiy fikrlashni, ta'limning uzviyligi va uzluksizligini ta'minlash borasida tizimli ishlar amalga oshirilmoqda. Ta'lim tizimining asosi, qay tartibda amalga oshirilishi, ta'lim oluvchilarning huquq va majburiyatlari O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, Ta'lim To'g'risidagi qonun, Davlat ta'lim Sandatri, Milliy o'quv dasturi hamda prezidentimizning qaror va farmonlarida o'z ifodasini topgan. Aynan, ta'limtarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar tog'risida ham ko'plab qarorlar, farmon va farmoyishlar chiqarilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va im-fan sohalarini rivoltantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6108-son Farmoni ijrosini ta'minlash maqsadida bir qator ishlarni amalga oshirish ko'zda tutilgan. Xususan: -o'quvchi-yoshlarning jismoniy salomatligini muhofaa qilish, ularning barqaror ijtimoiy va intellektual rivojlanishini ta'minlash; -xalq ta'limi tizimida ekologik tarbiyani shakllantirish va psixologikpedagogik xizmat ko'rsatish, ilg'or tajribalarga asoslangan holda ekologik tarbiyani rivoltantirishga yo'naltirishning zamonaviy shakl va uslublarini joriy etish; -maktablarda ekologik xizmatni takomillashtirish, tabiatshunos va ekolohlarni metodik qo'llab-quvvatlash va professional rivoltantirish, xalq ta'limi xodimlarining pedagogik faoliyatini shaxsiy muvofiqligini o'rganish-bolalarni ijtimoiy-ekologik hamda pedagogik qo'llab-quvvatlash markazlariga extiyojga qarab umumta'lim maktablarida faoliyat yurituvchi hamda xususiy amaliyot bilan shug'ullanuvchi tajribali pedagog-psixologlarni fuqarolikhuquqiy shartnoma asosida jalb etish.1 Atrof muhitni muhofaza qilish muammolari umuminsoniy ahamiyat kasb etayotgan, insoniyatning tabiiy muhitga yetkazgan salbiy oqibatlar qayta ko'rib chiqilayotgan bir paytda shu narsa malum bo'ldiki, aholining barcha qatlamlarida ekologik madaniyatni shakllantirish muammosi inson ongida o'zgarishlar bilan bevosita bog'liq. Shunday ekan, o'quvchilarda ekologik madaniyatni shakllantirish, ularda ekologiyaga oid bilim va tushunchalarni shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda fan – texnika jadal suratlarida rivojlanib, inson va tabiat o'rtasidagi tabiiy muvozanat buzulayotganligi oqibatida atrof muhitga katta ziyon yetmoqda. Ona tabiatga istiqbolni ko'zlab munosabatda bo'lish, kelajak avlodga uni go'zal va tabiiyigicha qoldirish bugungi kunning muhim vazifasi. Tabiatga nisbatan inson qanchalik beraxmlik bilan munosabatda bo'lsa, tabiat ham insonga hisbatan aynan ana shunday javob qaytaradi. Har bir inson ongida ekologik madaniyat qay darajada shakllansa, jamiyat ham shu darajada taraqqiy etdi. Shu bois o'quvchilarda ekologik madaniyatni shakllantirishning samarali shakl va metodlarni ishlab chiqish, umumta'lim maaktabi o'quvchilarining – kelajakda xalq xo'jaligining turli sohalarida faoliyat ko'rsatadigan

mutaxasislarning ekologik madaniyatni shakllantirish g'oyat dolzarb muammodir. Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda atrofdagi tabiat bilan to'g'ri munosabatda bo'lishga tayyorlik shakllanishi mumkin. Bunga quyidagilar kiradi: hissiy tomon - tabiiy dunyoga moyillik, hayratlanish hissi, ishtiyoq, uning ob'ektlariga nisbatan hissiy ijobiy munosabat, xatti-harakatlar motivlari, biznesga tayyorlik - turli xil nostandart ta'lim va ta'lim sohasida o'z bilimlarini amalga 1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'limtarbiya va im-fan sohalarini rivolantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6108-son Farmoni,darsdan tashqari vaziyatlar, altruistik faoliyatda ishtirok etish istagi, xulq-atvorning "ichki" motivlarining boshlanishi fidoyilik va empatiyaning old sharti sifatida; intellektual tayyorgarlik - bolalarning tabiat haqida ma'lum darajadagi xabardorligi, bilim va kognitiv qiziqishlarning yosh darajasi, o'zini ekologik madaniyat tashuvchisi sifatida anglash. Ekologik tarbiya muammolari I.N.Zverova, A.N. Zaxlebniy, L.P.Saleeva, L.A.Saydakova va boshqalarning asarlarida ishlab chiqilgan. Ekologik ta'lim shakllari va usullari tavsifini A.N.Zaxlebniy, O.I.Dmitriyev va boshqalarning asarlarida ko'rishimiz mumkin. Ekologiya - bu tirik organizmlar va ularning jamoalarining bir-biri bilan va atrofmuhit bilan o'zaro ta'siri haqidagi fan. O.M.Barkovskaya ekologik ta'limni bolalarning ekologik ta'limi va tarbiyasini rivojlantirishga qaratilgan maqsadli tizimli pedagogik faoliyat sifatida belgilaydi; ekologik bilimlarni to'plash, tabiatda faoliyat ko'rsatish ko'nikma va malakalarini shakllantirish, yuksak axloqiy-estetik tuyg'ularni uyg'otish, ekologik ishlarni amalga oshirishda yuksak axloqiy shaxsiy fazilatlar va mustahkam irodani egallash. Ekologik ta'limning maqsadiga quyidagi vazifalar birlikda hal qilinganda erishiladi:tarbiyaviy - hozirgi zamonning ekologik muammolari va ularni hal qilish yo'llari to'g'risida bilimlar tizimini shakllantirish;tarbiyaviy - ekologik jihatdan mos xulq-atvor va faoliyat, sog'lom turmush tarzi motivlari, ehtiyojlari va odatlarini shakllantirish;rivojlanayotgan - o'z hududining holatini o'rganish, baholash va atrof-muhitni yaxshilash bo'yicha intellektual va amaliy ko'nikmalar tizimini rivojlantirish; Atrof-muhitni muhofaza qilishda faol faoliyatga intilishning rivojlanishi: intellektual (ekologik vaziyatlarni tahlil qilish qobiliyati), hissiy (tabiatga umuminsoniy qadriyat sifatida munosabat), axloqiy (iroda va qat'iyatlilik, mas'uliyat). Ekologik ta'lim kontseptsiyasi shuni ko'rsatadiki, ekologik madaniyat asoslarini shaxsiy xususiyat sifatida shakllantirish quyidagilarni o'z ichiga oladi:tabiatga bilim va munosabatni shakllantirish, uning birligi, inson hayoti uchun ahamiyati, inson - tabiat - jamiyat tizimidagi o'zaro ta'siri;o'yinlar orqali intellektual va amaliy ko'nikmalarni shakllantirish;ekologik xarakterdagi qadriyat yo'nalishlarini tarbiyalash;maqsadli xulq-atvor va faoliyat motivlari, ehtiyojlari, odatlari, axloqiy mulohazalar qobiliyatini shakllantirish;atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha faol amaliy tadbirlarda ishtirok etish. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ekologik madaniyatni shakllantirish texnologiyasi.Tabiatni asrash,

uni muhofaza qilishga o'rgatish, umuman, ekologik tarbiya berish bugungi kunning dolzarb masalasidir. Shu bois boshlang'ich sinf o'quvchilariga barcha predmet darslarida ushbu tarbiya elementlarini o'quvchilarga singdirish orqali ularda ekologik madaniyatni shakllantirish mumkin. Bunday o'qitishda pedagogik texnologiyalardan foydalanish yaxshi samara beradi. O'qituvchi o'quvchilarning bilish faoliyatini tashkil etishda ularning xohishiga ko'ra individual tarzda, juftlikda yoki kichik guruhlarda ishlash shakllaridan foydalanish yaxshi samara beradi. Shuningdek, uy vazifalari ham hamma uchun yagona va majburiy bo'lmasdan, bir necha variantda tayyorlanishi va o'quvchilar o'z xohishiga ko'ra tanlashlari mumkin. Masalan, 1-variantda yangi mavzu yuzasidan o'quv materialini tayyorlash, savollarga javob topish, ob'ektning rasmini chizish; 2-variantda o'quv materiali mazmunidagi atama va tushunchalardan foydalanib krossvord tuzish; 3-variantda qo'shimcha adabiyotlardan foydalanib, tabiat haqida hikoya tayyorlash. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ekologik ong va madaniyatini shakllantirishda sinfdan tashqari ishlar va tadbirlarning ahamiyati ham yuksak darajada. Sinfdan tashqari tadbirlar darslarda olingan bilimlarni kengaytirish, chuqurlashtirish va konkretlashtirish, tabiatni o'rganishga qiziqish uyg'otish, o'quvchilar faolligi va mustaqilligini rivojlantirish, vaqtdan tejamli foydalanish imkoniyatlarini beradi. Sinfdan tashqari tadbirlarga turli xildagi bayramlar, viktorinalar, savol javob kechalari, sinflararo va maktablararo bellashuvlar (musobaqalar), uchrashuvlar kiradi. Ushbu tadbirlar jarayonida ham o'quvchilarga ekologik tarbiya berish mumkin. Tabiatshunoslik bo'yicha yo'lga qo'yilgan sinfdan tashqari tadbirlar o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish vositalaridan biridir. Ekologik tarbiyaga doir sinfdan tashqari tadbirlar tashkiliy shakli, mazmuni, o'tkazish metodlari jihatidan xilma – xil bo'lishi kerak. U o'quvchilar tarkibi, yoshi qiziqishi va ehtiyojiga, maktabning tabiiy o'rami, yil fasli, xona va jixozlarga bog'liq. Sinfdan tashqari tadbirlarning bircha turlari bir – birlarini to'ldirishlari va takomillashtirishlari lozim. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ekologik madaniyatni shakllantirishning yo'llaridan biri sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy tadbirlar jarayonidir. Buning uchun bugungi kun o'qituvchisi izlanuvchan, harakatchan, ijodkor bo'lsa, u ta'lim bergan o'quvchilar har tomonlama yetuk, bilimdon bo'lishiga shubha yo'q. O'quvchi avvalo shuni esda tutib, tadbirlar mavzularini tuzishda mavzu mohiyatidan kelib chiqib uning mazmunini ochishga asosiy diqqat e'tiborini qaratmog'i lozim: "Inson onadan tug'ilib olamga kelgan birinchi daqiqalaridanoq tabiat ehsonidan bahramand bo'ladi. Ya'ni ilk bor havodan to'yib nafas oladi. Insonni ona tug'ib tarbiyalasa, tabiat o'stiradi. Shuni uchun uni "Ona – tabiat" deb ataladi. Ona tabiat mehrimizga, shafqatimizga zor bo'lib qoldi. Ko'pgina hayvonlar, turli nodir o'simliklar qirilib ketmoqda. Yakka-yu yagona Orol dengizimiz ham halokat yoqasida turibdi. Biz hozirgi kunda har bir daraxt, buta, giyohga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lishimiz darkor. Yuqoridagi fikrlar bola ongiga yetib bora olsa, uning qalbida tabiatimiz halokatiga nisbatan achinish,

mehr – shafqat, uni asrash hissi uyg'onsa – bu bizning, ya'ni o'qituvchilarning baxtimizdir. Sinfдан tashqari o'qish jarayonida o'qituvchining asosiy vazifasi – o'quvchilarni ijtimoiy ommabop, tabiatshunoslik adabiyotini o'qishga ehtiyoj hosil qilishdan iborat bo'lmog'i lozim. Ekologik tarbiyani singdirishda ommaviy tarzda sinfdan tashqari ishlar, ekskursiyalar, konkurslar, diapozitiv va kinofilmlarni ko'rsatish bilan tematik kechalar, har xil tadbirlar, (“Qushlar bayrami”), (“Gullar bayrami”), (“Hosil bayrami”)daraxtlar o'tqazish va boshqalarni amalga oshirish katta ahamiyatga egadir. Ularni o'tkazishdan maqsad – sinfdan tashqari ishlarga iloji boricha ko'proq sonda o'quvchilarni jalb qilish, ularda qatnashishga qiziqish va xohishlarini uyg'otish, bolalar faolligini yo'lga qo'yishga yo'naltirilmog'i lozimdir. Ekologiya bo'yicha sinfdan tashqari ishlar va maktabdan tashqari ishlarda olingan bilimlarni kengaytirish, chuqurlashtirish va konkretlashtirish, atrof – muhitni o'rganishga qiziqish uyg'otish, O'quvchilar faolliги va mustaqilligini rivojlantirish, bo'sh vaqtni tashkil etish imkoniyatini beradi. Bu ishlarning tarbiyaviy ahamiyati ayniqsa kattadir. Ular o'quvchilar xulq – atvoriga ta'sir ko'rsatadi, moddiy dunyoqarashni va mehnat madaniyatini shakllantiradi, bilishga qiziqishini va mutaқil kuzatsh ko'nikmalarini rivojlantiradi, jamoatchilik hissinі va tabiatga muhabbatni tarbiyalaydi. Demak sinfdan tashqari tadbirlar jarayonida o'quvchilarga ekologik tarbiya berish o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish vositalaridan biridir. Xulosa qilib aytganda, “Atrofimizdagi olam” hamda “Tabiatshunoslik” darslarida ma'lum bilimlar tizimini olgan holda o'quvchilar tabiatdagi ekologik xulq-atvor normalari va qoidalarini ham o'rganishlari mumkin, chunki ekologik ta'lim orqali tabiatga mas'uliyatli munosabat tarbiyalanadi. Ammo ekologik ta'lim shartlari hisobga olinmasa, xulq-atvor normalari va qoidalari yomon o'rganiladi. Birinchi eng muhim shart - o'quvchilarning ekologik ta'limini o'lkashunoslik materialidan foydalangan holda tizimda 1-sinfдан 4-sinfгacha alohida elementlarning uzluksizligi, bosqichma-bosqich murakkablashishi va chuqurlashishini hisobga olgan holda amalga oshirilishi kerak. Ikkinchi ajralmas shart - kichik yoshdagi maktab o'quvchilarini mahalliy tabiiy resurslarni muhofaza qilish bo'yicha ular uchun mumkin bo'lgan amaliy mashg'ulotlarga faol jalb qilish kerak. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ekologik ongini hamda madaniyatini shakllantirishda sinfda o'tilayotgan tabiatshunoslik darslari bilan birgalikda, sinfdan tashqari darslar, maktab hamda maktablar miqyosida o'tkaziladigan tabiatni asrash haqidagi tadbirlar, tabiat bag'riga ekskursiyalar uyushtirish ham muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. Ekskursiyalarda kichik yoshdagi o'quvchilarning ekologik faoliyatini tashkil etishda yurtimizning keng tarqalgan o'simliklari va hayvonlari haqidagi bilimlarni shakllantirishni o'z ichiga oladi, ularni o'rganishda kichik yoshdagi o'quvchilar har qanday tirik organizm himoyaga muhtoj degan xulosaga kelishadi. Natijada, ular ona tabiat va uning resurslariga extiyotkorona munosabatda bo'lishni o'rganadilar. Tarbiya oiladan boshlangani kabi, ekologik madaniyatni

shakillantirishning yana bir muhim bo'g'ini bu oiladagi muhit hamda ota-ona tomonidan berilgan ekologik tarbiya ham hisoblanadi. Maktab hamda oilada ekologik tarbiyani shakillantirish hamda bolalarning ekologik ongini rivojlantirish parallel tarzda olib borilganda yanada yuqori va ijobiy natijalarga erishish mumkin bo'ladi. Bunda o'quvchilarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash lozim, Zero, milliy qadriyatlarimiz ona tabiatni ezoqlashga, atrof-muhitga nisbatan hurmat bilan munosabatda bo'lishga chorlaydi. Kichik maktab davrida xatti-harakatlarning yangi shakllarini paydo bo'lishi bevosita o'quv faoliyati bilan bog'liqdir. Hech bir o'qituvchi maktabga birinchi bor kelgan boladan o'zi o'rgatmagan arifmetik misol va masalalarni echishni talab etmaydi, lekin afsuski, juda ko'p o'qituvchilar ulardan qunt bilan o'qishni, uyushqoqlikni, ma'suliyatlilikni, tartibga aniq rioya etishni talab etadilar. Vaholanki, ushbu ko'nikmalar o'qituvchi tomonidan ma'lum odat va malakalarga o'rgatilinganidan so'nggina paydo bo'ladi. Demak, kichik maktab yoshidagi o'quvchilar rivojida yetakchi bo'lgan o'quv faoliyati o'qituvchi shaxsi va o'quvchi bilan munosabat uslubining ahamiyati juda kattadir. Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning his-tuyg'ulari ularning faoliyatida namoyon bo'ladi va rivojlanadi. Kichik maktab yoshidagi o'quvchilar o'zlarining har bir faoliyat natijalariga baho bera oladilar. Baho kishida qoniqlik va qoniqlaslik hislarini yuzaga keltirishi mumkin bo'lib, bu hislar bolani yaxshi o'qishga ruhlantiradi. Ba'zan past baho olish orqali yuzaga kelgan salbiy hislar chuqurlashib, o'qituvchining noto'g'ri reaksiyasi va kattalarning doimiy tanbeh va tanqidlari oqibatida bolaning xarakter xislatiga aylanib qolishi mumkin. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining faoliyatlari uchun ijobiy baho olishlariga yordam beruvchi asosiy hislardan biri intellektual hislardir. Odanning aqliy faoliyati bilan bog'liq bo'lgan hislar intellektual hislar deb ataladi. Bilishga qiziqish, taajjublanish va hayron qolish hislari, ishonch, ishonchsizlik va shubhalanish hislari intellektual hislar qatoriga kiradi. Kichik yoshdagi o'quvchilarda ixtiyorsiz diqqat yuqori turadi. Lekin, maktabda o'qish birinchi yiliyoq o'quvchilarda ixtiyoriy diqqatning vujudga kela boshlashiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Diqqatning bu turi B.T. Annoevning yozishicha, «... katta odamlar bilan bolalarning birgalika faoliyati va tarbiyaning maxsuli bo'lib hisoblanadi. Ixtiyoriy diqqatning yanada yaxshiroq o'sishi maktab yoshidagi bolalarda idrok va tafakkurning tarbiyalanishga bog'liqdir». Kichik yoshdagi o'quvchilarning ixtiyoriy diqqati to'g'risidagi masala bilan K.D. Ushenskiy ko'p shug'ullangan. U ba'zi pedagoglarning, kichik yoshdagi o'quvchilarda ixtiyorsiz diqqatning afzalligiga tayangan holda maktabdagi barcha o'qish jarayonining faqat qiziqarli va maroqli qilib tashkil etish kerak degan fikrlarga qo'shilmagan. Demak, bolaning maktabga tez moslashishi va muvaffaqiyatli o'qishida shaxsiy va ijtimoiy psixologik tayyorgarligining ham ahamiyati juda katta. Bu davrda bolalarda avvalo bilish sohalari, so'ngra esa emotsional motivatsion yo'nalish bo'yicha yangi shaxsiy hayot boshlanadi. U yoki bu yo'nalishdagi rivojlanish obrazlilikdan

ramzlikkacha bo'lgan bosqichlarni o'taydi. Kichik yoshdagi o'quvchilar xotirasining o'sishida ikkinchi xususiyat o'quvchilarda abstrak tafakkurning o'sishi munosabati bilan bog'liq bo'lgan katta uzgarishlardan iborat. Bolaning maktabda muvaffaqiyatli o'qishi ko'p jihatdan ularning maktabga tayyorgarlik darajalariga bog'liq. Bola avvalo maktabga jismoniy jihatdan tayyor bo'lishi kerak. 6 yoshli bolalarning anatomik-fiziologik rivojlanishi o'ziga xos tarzda kechadi. Bu yoshda bola organizmi jadal rivojlanadi. Uning og'irligi oyiga 150 dan 200 gacha, bo'yi esa 0,5 sm gacha ko'payadi. 6 yoshli bolalar turli tezliklarda, tez va engil yugura oladilar. Ular sakrash, konkida yugurish, changida uchish, so'zish singari harakatlarni ham bemalol bajara oladilar. Musiqa bo'yicha mashg'ulotlarda bu yoshdagi bolalar xilma-xil ritmik va plastik harakatlarni bajaradilar, turli mashqlarni aniq, tez, engil va chaqqon bajara oladilar. Shuningdek, 6-7 yoshli bolalar nerv sistemasini mustahkamlash, ularni surunkali kasalliklardan xalos etish, ko'rish va eshitish qobiliyatiga alohida e'tibor berish, shuningdek, umurtqa pogonasi to'g'ri rivojlanishiga ahamiyat berish, nihoyatda muhim. Shunday qilib, kichik maktab yoshi 7-12 yoshli bolalarni o'z ichiga oladi. Bu davrda o'qish yetakchi faoliyatga aylanadi, o'qituvchining so'zi bola uchun senzitiv hisoblanadi. Intelektual refleksiya bu davrda paydo bo'lgan yangi psixologik tuzilmadir. Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, ushbu maqola orqali siz o'zingizga ma'naviy ozuqa olishingizga shubha qilmaymiz. Maqola orqali siz bolaning maktabga kirishi, ya'ni hayotidagi burulish chog'idagi asosiy faoliyati psixologik xususiyatlari haqida ma'lumotga ega bo'lasiz. Ushbu maqola orqali kichik maktab yoshidagi bolaning psixologik, fizalogik, va individual qiziqishlari borasidagi bilimlaringizni mustahkamlasangiz bu bizning yutug'imiz hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Z.T. Nishonova, N.G'. Kamilova, D.U. Abdullayeva, M.X. Xolnazarova <> Toshkent-2019
2. SH.A. Do'stmuhammedova, Z.T. Nishonova, S.X. Jalilova, SH.K. Karimova, SH.T. Alimbaev <> Toshkent-2013
3. M.X. Xolnazarovna, M.Q. Muhliboyev <> Toshkent 2014.
3. Abdullaev Z. Maktab o'quvchilarining ekologik munosabati va ekologik ongi // Narodnoe obrazovnaie. - 2011. - 2-son. - S. 186-190.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va im-fan sohalarini rivoltirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6108-son Farmoni.
5. To'xtaev A., Xamidov A. Ekologiya, biosfera va tabiatni muhofaza qilish. – T.: O'qituvchi, 1995.

Internet sahifalari

1. <https://www.google.com/>
2. ziyonet.uz кутубхона
3. www.Lex.uz
4. www.uzedu.uz
5. www.natlib.uz
6. www.ziyonet.uz